

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра фітопатології ім. акад. В.Ф. Пересипкіна

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан агробіологічного факультету
Віталій КОВАЛЕНКО

“ 7 ” 06 2024 р.

“СХВАЛЕНО”

на засіданні кафедри фітопатології
ім. акад. В.Ф. Пересипкіна

Протокол № 13 від “10” травня 2024 р.

Завідувач кафедри
Дмитро ГЕНТОШ

“РОЗГЛЯНУТО”

Гарант ОП «Садівництво, плодоовочівництво та виноградарство»

Іван ФЕДОСІЙ

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ЗАХИСТ ПЛОДОВИХ І ОВОЧЕВИХ РОСЛИН
ВІД ШКІДЛИВИХ ОРГАНІЗМІВ**

Галузь знань 20 Аграрні науки та продовольство

Спеціальність 203 Садівництво, плодоовочівництво та виноградарство

Освітня програма Садівництво, плодоовочівництво та виноградарство

Факультет Агробіологічний

Розробник: Піковський М.Й., професор кафедри фітопатології ім. акад. В.Ф. Пересипкіна, доктор сільськогосподарських наук, доцент

Київ – 2024 р.

Опис навчальної дисципліни Захист плодових і овочевих рослин від шкідливих організмів (модуль Фітопатологія)

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	Бакалавр	
Спеціальність	203 Садівництво, плодоовочівництво та виноградарство	
Освітня програма	Садівництво, плодоовочівництво та виноградарство	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Обов'язкова	
Загальна кількість годин	60	
Кількість кредитів ECTS	2,0	
Кількість змістових модулів	1	
Курсовий проект (робота) <small>(якщо є в робочому навчальному плані)</small>	–	
Форма підсумкового контролю	Екзамен	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм здобуття вищої освіти		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки	3	
Семестр	5	
Лекційні заняття	15 год.	
Практичні, семінарські заняття	15 год.	
Лабораторні заняття	-	
Самостійна робота	30 год.	
Індивідуальні завдання	-	
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми здобуття вищої освіти	2 год.	

1. Мета, завдання, компетентності та програмні результати навчальної дисципліни

Метою вивчення дисципліни “Захист плодових і овочевих рослин від шкідливих організмів” є з'ясування студентами теоретичних і практичних

аспектів фітопатології: морфологічних, біологічних і екологічних особливостей основних збудників хвороб овочевих, плодово-ягідних культурі і винограду різної етіології; основ ідентифікації патогенів і діагностики патологій; імунітету рослин; обґрунтування прийомів та заходів, які попереджають виникнення і розвиток хвороб в умовах відкритого та захищеного ґрунту.

Завдання: вивчення симптомів хвороб рослин різної етіології; розповсюдження та шкідливості захворювання; морфологічних і біоекологічних особливостей збудників хвороб рослин; прогнозу розвитку захворювань; імунітету рослин; методів і способів захисту овочевих, плодово-ягідних культурі і винограду від хвороб.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати: симптоматику патологій овочевих і плодових культур; поширення та шкідливість захворювань у різних ґрунтово-кліматичних зонах України; збудників хвороб, їх морфологію, біологію та екологію; методи прогнозу розвитку хвороб; імунітет рослин; методи захисту рослин; системи інтегрованого захисту овочевих, плодово-ягідних культур і винограду від хвороб.

вміти: самостійно, за зовнішніми ознаками діагностувати хвороби рослин у польових і лабораторних умовах; за морфологічними ознаками – ідентифікувати найбільш поширені патогени. Проводити аналіз фітопатологічного стану посівів і насаджень в умовах відкритого та захищеного ґрунту, самостійно приймати оптимальні рішення щодо проведення захисних заходів, які забезпечують отримання високих, стабільних і екологічно безпечних врожаїв овочевих, плодово-ягідних культур і винограду.

Набуття компетентностей:

інтегральна компетентність (ІК):

Здатність розв'язувати фахові спеціалізовані складні задачі та практичні проблеми професійної діяльності у садівництві і виноградарстві або у процесі навчання, що передбачає застосування положень і методів відповідної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

загальні компетентності (ЗК):

ЗК 8. Навички здійснення безпечної діяльності;

фахові (спеціальні) компетентності (СК):

СК 7. Здатність науково обґрунтовано використовувати добрива та засоби захисту рослин з урахуванням їхніх хімічних і фізичних властивостей та впливу на навколишнє середовище;

програмні результати навчання (ПРН):

ПР 11. Ініціювати оперативне та доцільне вирішення виробничих проблем відповідно до зональних умов;

ПР 16. Організувати результативні і безпечні умови роботи.

2. Програма та структура навчальної дисципліни для:

- повного терміну денної (заочної) форми здобуття вищої освіти;
- скороченого терміну денної (заочної) форми здобуття вищої освіти.

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин
-------------------------------	-----------------

1	денна форма						Заочна форма					
	Усьо-го	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	ла б	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ФІТОПАТОЛОГІЯ												
Тема 1. Класифікація патологій рослин, характеристика збудників, прогноз розвитку хвороб, стійкість рослин, методи захисту рослин	10	2	-	-	-	8						
Тема 2. Хвороби пасльонових і капустяних овочевих культур. Заходи обмеження їх розвитку	11	3	4	-	-	4						
Тема 3. Хвороби цибулі, селерових і гарбузових овочевих культур. Заходи обмеження їх розвитку	10	3	3	-	-	4						
Тема 1. Хвороби плодових зерняткових культур. Заходи обмеження їх розвитку	9	2	2	-	-	5						
Тема 2. Хвороби плодових кісточкових плодових культур. Заходи обмеження їх розвитку	9	2	2	-	-	5						
Тема 3. Хвороби ягідних культур і винограду. Заходи обмеження їх розвитку	11	3	4	-	-	4						
Разом за змістовим модулем 1	60	15	15	-	-	30						

3. Теми практичних занять

№ з/п	Тема заняття	Кількість годин
Модуль I		
1	Хвороби картоплі.	2
2	Хвороби томатів.	1
3	Хвороби капусти.	1
4	Хвороби цибулі.	1
5	Хвороби моркви.	1
6	Хвороби огірка.	1
7	Хвороби яблуні та груші.	2
8	Хвороби плодових кісточкових культур.	2

9	Хвороби ягідних культур.	2
10	Хвороби винограду.	2

4. Теми самостійної роботи

1	Назва теми	Кількість годин
1.	Поняття про хвороби рослин (інфекційні та неінфекційні).	2
2.	Характеристика збудників інфекційних хвороб рослин.	3
3.	Динаміка інфекційних хвороб рослин.	3
4.	Стійкість рослин (фітоімунітет)	3
5.	Концептуальні основи захисту рослин від хвороб.	3
6.	Хвороби овочевих зернових і зернобобових культур. Система заходів контролю.	1
7.	Хвороби пасльонових культур. Система заходів контролю.	2
8.	Хвороби капустяних культур. Система заходів контролю.	2
9.	Хвороби гарбузових культур. Система заходів контролю.	1
10.	Хвороби селерових культур. Система заходів контролю.	1
11.	Хвороби амарилісових культур. Система заходів контролю.	1
12.	Хвороби яблуні, груші та айви. Система заходів контролю.	2
13.	Хвороби персика, абрикоса, вишні, черешні та сливи. Система заходів контролю.	2
14.	Хвороби суниці, малини, смородини, аргуса та лохини. Система заходів контролю.	2
15.	Хвороби винограду культур. Система заходів контролю.	2

5. Засоби діагностики результатів навчання:

- екзамен;
- модульні тести;
- реферати;
- захист практичних робіт.

6. Методи навчання:

- словесний метод (лекція, дискусія, співбесіда тощо);
- практичний метод (практичні заняття);

- наочний метод (метод ілюстрацій, метод демонстрацій);
- робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, анотування, рецензування, складання реферату);
- відеометод (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані тощо);
- самостійна робота (виконання завдань);
- індивідуальна науково-дослідна робота здобувачів вищої освіти.

7. Методи оцінювання.

(вибрати необхідне чи доповнити)

- екзамен;
- усне або письмове опитування;
- модульне тестування;
- реферати, есе;
- захист практичних робіт;
- презентації та виступи на наукових заходах.

8. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти. Оцінювання знань здобувача вищої освіти відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національні оцінки згідно з табл. 1 чинного «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України»

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка національна та результати складання	
	екзаменів	заліків
90-100	відмінно	зараховано
74-89	добре	
60-73	задовільно	
0-59	незадовільно	не зараховано

Для визначення рейтингу здобувача вищої освіти із засвоєння дисципліни $R_{\text{дис}}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу здобувача вищої освіти з навчальної роботи $R_{\text{НР}}$ (до 70 балів): $R_{\text{дис}} = R_{\text{НР}} + R_{\text{ат}}$.

9. Навчально-методичне забезпечення

- електронний навчальний курс навчальної дисципліни:
<https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=2398>
- конспекти лекцій та їх презентації (в електронному вигляді):
<https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=2398>
- підручники, навчальні посібники, практикуми;

1. Колодійчук В. Д., Кривенко А. І., Шушківська Н. І. Практикум із сільськогосподарської фітопатології : навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2020. 232 с.

2. Комплексні системи захисту сільськогосподарських культур від хвороб: Навч. посіб. / Туренко В. П., Білик М. О., Кулешов А. В. та ін.; за ред. В. П. Туренка, М. О. Білика; ХНАУ ім. В. В. Докучаєва. Вид. 2-ге, допов. Харків: Майдан, 2019. 330 с.

3. Сільськогосподарська фітопатологія: підручник / І.Л. Марков, О.В. Башта, Д.Т. Гентош, О.П. Дерменко, М.Й. Піковський; за ред. І.Л. Маркова. Київ: Інтерсервіс, 2017. 573 с.

- методичні матеріали щодо вивчення навчальної дисципліни для здобувачів вищої освіти денної та заочної форм здобуття вищої освіти:

Піковський М.Й. Робочий зошит до проведення лабораторних робіт із дисципліни «Фітопатологія з основами вірусології» для студентів із спеціальності 203 Садівництво та виноградарство. Ч. 1. Фітопатологія. Київ: Вид. центр НУБіП України, 2021. 167 с.

- програма навчальної (виробничої) практики навчальної дисципліни:

Робоча програма навчальної практики «Захист плодових і овочевих рослин від шкідливих організмів», Київ: НУБіП України, 2024. 18 с.

10. Рекомендовані джерела інформації

1. Агроекологічні системи інтегрованого захисту плодових і ягідних культур від шкідників і хвороб : рекомендації. Вид. 2-е, доп. і пер. / за ред. І.В. Шевчука. Київ : ПП Санспарель, 2021. 188 с.

2. Перелік пестицидів і агрохімікатів, дозволених до використання в Україні / упорядкув. В. У. Яшук. Київ: Юнівест Медіа, 2023. 1023 с.

3. Піковський М.Й., Кирик М.М. Біоекологічні особливості фітопатогенних грибів *Sclerotinia sclerotiorum* (Lib.) de Bary і *Botryotinia fuckeliana* (de Bary) Whetzl: монографія. Київ: ФОП Ямчинський О.В., 2021. 278 с.

4. Hradchenko S., Pikovskyi M. Efficiency of biological preparations against scab and powdery mildew of apple trees. Plant and Soil Scienc. 2023. Vol. 14, № 4. P. 76-85.

5. Журнал. Карантин і захист рослин : веб-сайт. URL: http://archive.nbuu.gov.ua/Portal/chem_biol/Kizr/

6. Національна наукова сільськогосподарська бібліотека Національної академії аграрних наук : веб-сайт. URL: <https://dnsgb.com.ua>

7. Держпродспоживслужба. Захист рослин : веб-сайт. URL: <https://dpss.gov.ua/fitosanitariya-kontrol-u-sferi-nasinnictva-ta-rozsadnictva/fitosanitarnij-kontrol/fitosanitarnij-monitoring>